

Inbreng Rondetafeldiscussie Sociaal Leenstelsel in de Masterfase

Tweede Kamer, 5 december 2013

Bas Jacobs (bjacobs@ese.eur.nl) – Hoogleraar economie en overheidsfinanciën

Erasmus School of Economics – Erasmus Universiteit Rotterdam

Geachte dames en heren, leden van de Tweede Kamer, dank voor deze uitnodiging.

Minister Bussemaker stelt geen zuiver sociaal leenstelsel voor, maar maakt de draagkrachtregeling sterker inkomensafhankelijk dan in het huidige stelsel. Het is daarom een hybride constructie van een sociaal leenstelsel en een stelsel met vaste, annuïtaire aflossingen.

Er zullen minder mensen gaan studeren. Dit zullen kwantitatief beperkte effecten zijn. Maar door de onvolkomen vormgeving van het leenstelsel zullen de instroomeffecten onnodig negatief zijn.

Reden is dat de toegankelijkheid van het hoger onderwijs niet optimaal wordt geborgd. Het merendeel van de studenten zal namelijk nog steeds op annuïtaire, niet-inkomensafhankelijke wijze gaan aflossen. Daarmee verkleint dit hybride stelsel de spreiding in het inkomen vanwege aflossingsverplichtingen niet op maximale wijze. Daardoor wordt risicoaversie en leenangst niet maximaal ondervangen.

Het is daarom belangrijk dat het voorgestelde leenstelsel op drie manieren wordt verbeterd.

1. De terugbetaling moet volledig inkomensafhankelijk worden. Iedere afgestudeerde zal een bepaald percentage van het inkomen afdragen voor rente en aflossing. Pas dan wordt het een echt sociaal leenstelsel. Dat kan een vlak of progressief tarief zijn, eventueel boven een aflossingsvrij drempelinkomen. Het gemiddelde aflossingstarief zal naar mijn schatting rond 3 à 4 procent van het inkomen bedragen. U kunt Bussemaker vragen om een volledig inkomensafhankelijk terugbetalingsregime in te voeren zodat negatieve instroomeffecten tot een minimum worden beperkt en de toegankelijkheid volledig wordt geborgd.
2. De inning van deze terugbetalingen moet via de belastingdienst geschieden, zoals in het VK, Nieuw-Zeeland en Australië het geval is. Via de loonbelastingverklaring kan worden aangegeven of afgestudeerden een studieschuld hebben. Werkgevers kunnen dan direct de benodigde aflossing op het salaris inhouden. Het mag niet zo zijn dat dwarsliggende ambtenaren bij de Nederlandse belastingdienst een majeure beleidswijziging in het onderwijs ondermijnen. Het is belangrijk dat deze stelselwijziging in een keer goed wordt ingevoerd en u kunt daarvoor zorgen.
3. De aflossingstermijn van studieleningen moet zo lang mogelijk zijn. Het is economisch onzinnig om de terugbetaling te laten plaats vinden juist aan het begin van de loopbaan wanneer afgestudeerden het laagste inkomen genieten en de grootste kosten maken voor kinderen en huisvesting. Een lange aflossingstermijn maakt lage aflossingspercentages mogelijk en helpt afgestudeerden om hun consumptie zo goed mogelijk over het leven uit te smeren. Het bespaart ook op de kwijtscheldingskosten van restschulden aangezien vrijwel alle afgestudeerden volledig gaan aflossen. Verhoging van de aflossingstermijn van 15 naar

20 jaar was weliswaar een verbetering, maar een te marginale. Stelt u aan Bussemaker voor om de aflossingstermijn nog verder te verlengen tot minimaal een jaar of 30 of zelfs de pensioengerechtigde leeftijd.

Ik wil u, leden van de Tweede Kamer, met klem aanraden om een echt sociaal leenstelsel in te voeren, en niet de onvolkomen hybride constructie waarin de draagkrachtregeling verder wordt opgetuigd.

In een echt sociaal leenstelsel worden terugbetalingen over een zeer lange termijn uitgesmeerd en zijn die terugbetalingen echt inkomensafhankelijk. Die aflossingen moeten zoveel mogelijk volkomen automatisch worden geïnd via het belastingstelsel.

Dan worden hogere private investeringen in hoger onderwijs mogelijk, tegen lagere publieke kosten, bij de kleinst denkbare nadelige effecten op de instroom en een volledige borging van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Ik dank u wel.